

UOT 75

<https://doi.org/10.59849/2311-8482.2025.3.173>

ELVİRA RZAYEVA*

MUSİQİNİN KÖRPƏLƏRƏ FAYDASI

Təqdim olunan məqalədə musiqinin körpələrin həyatında xüsusi rolunun mühüm əhəmiyyət daşıdığı vurğulanır. Qeyd olunur ki, laylalar musiqi sevgisini bizlərdə uşaqlıqdan formalaşdıran əsas vasitələrdən biri, bəlkədə birincisidir. Körpələrin musiqi duyumunun inkişafında laylaların əvəzsiz rolu vardır. Musiqi körpələrin qulağına elə ana laylasının sədasından süzülməsi ilə onlarda musiqi duyumunu, musiqi yaddaşını və onu qavrama vərdişini formalaşdırır. Məhz bu səbəbdən laylalar körpələrimizlə həyatımızın ayrılmaz hissəsi olmalıdır.

Musiqiyə əbəs yerə - ruhun qidası demirlər. İnsanın mənəviyyatına müsbət təsir göstərən ifadə vasitələrindən ən əhəmiyyətli musiqidir. Dünyada elə bir xalq yoxdur ki, onun özünəməxsus musiqi mədəniyyəti olmasın. Musiqi millətləri birləşdirən, onların qarşılıqlı anlaşmasını təmin edən universal bir dildir. Musiqidən hətta tibbdə də istifadə olunur. Musiqinin insan orqanizminə, xüsusən də sinir sistemində müsbət təsir etdiyinə inanılır. Buna görə də bəzi xəstəliklərin müalicəsində müxtəlif musiqi növlərindən istifadə olunur.

Açar sözlər: musiqi, klassik, uşaq, ana, körpə, layla

İnsan beyni inkişaf etdikcə son dərəcə açıq və işləndikcə işləyən bir dəmir kimidir. Onu nə qədər bəsləsəniz inkişafını da o dərəcədə sürətləndirmiş olacaqsınız. Mütixəssislər musiqinin körpələrə çox müsbət təsiri olduğunu dəfələrlə qeyd etmişlər. Buna görə də ana bətnində olandan və xüsusi ilə də doğum sonrasından başlayaraq körpələrə həzin musiqi, klassik musiqi və laylalar dinlətməyiniz tövsiyyə olunur. Musiqi körpəyə həm fiziki, həm də zehni cəhətdən kömək edir. Beşikdə yatan körpə anasının şirin laylasına qulaq asdıqca rahatlaşır. Musiqi və laylalar, körpənin beyin hüceyrələri ilə ilk tanışlığı və xarici aləmə ilk xəbərdarlığıdır. Eşitmə duyğusunu unkişaf etdirməklə bərabər yaşadıklarını da hafizəsində depolayan körpəniz doğumdan sonra bu metodla qarşılaşdıqda özünü rahat və xoşbəxt hiss edəcəkdir. Layla və musiqi dinləmənin körpəniz üzərində meydana gətirdiyi müsbət təsiri xüsusi inkişaf sahələrinə görə qiymətləndirəcək olsaq bunları söyləyə bilərik ki, körpənin zehni inkişafına etdiyi təsirləri saymaqda bitməz.

Aparılan araşdırmalardan məlum olmuşdur ki, layla dinləyərək yatan körpə və ya musiqi ilə erkən tanış olan körpələr doğum sonrasını çox sakit olduqları, daha az ağladıqları, daha az tündxasiyyət olduqları ortaya çıxmışdır. Xüsusi ilə ana bətnində ikən musiqi ilə tanış olan körpələr doğulduqdan sonra da ana qarınıda olarkən dinlədikləri musiqini duyduqları zaman daha rahat olur və yuxuya getməsi çox tez olur. Əsasən yuxudan əvvəl körpələrinə layla söyləyən və ya laylaya qulaq asdıran anaların körpələrini yatırdarkən daha az problem yaşadıkları, layla ilə yatan körpələrin də yuxu əsnasında daha sakit, daha xoşbəxt olduqları diqqət çəkir. Musiqi ilə təmasda olan körpələr dalaşmağa daha az meyilli olurlar. Sakit və problemlərin qarşısını daha tez ala bilmək bacarıqlarına da sahib olduqları məlum olmuşdur. Ana bətnində ikən musiqi dinləyən körpənin qulaqları da inkişaf etmiş olur, səslərə qarşı həssas olur. Səslərini bir-birindən ayıra bilən körpə doğulduqdan sonra da nitq inkişafında da bir problem yaşamır. Bunun yanında ritm duyğusu inkişaf edən körpə, uşaq mahnıları, laylalar və barmaq oyunları kimi musiqinin içərisində olduğu bir çox hadisələr zamanı təcrübəsi sayəsində əzələ inkişafını sürətləndirir.

Musiqi və layla keçmişdən günümüzə, atalarımızdan və nənələrimizdən bu yana bilinən və tətbiq olunan ən sağlam körpə sakitləşdirmə yollarından biridir və qətiliklə itirilməməsi lazım olan bir dəyərdir. Xüsusilə laylalar körpələrimizlə birlikdə yenidən inkişaf etdirdiyimiz həyatımızın ayrılmaz hissəsi olmalıdır. Bizim həyatımız ta beşikdən – analarımızın laylalarından indiyə qədər musiqi üzərində köklənib. Analarımız bizə həm layla demiş, həm də oxşamalar. Bu da bizi uşaqlığımızdan başlayaraq musiqinin ovsununa salıb.

Elmin yeni istiqamətlərinin yarandığı və formalaşdığı XX əsrdə musiqinin təsiredici amil kimi əhəmiyyətli rolu çoxsaylı tədqiqatların mövzusunə çevrilmişdir. Məhz musiqini tərbiyədə tətbiq etməklə bizim əsrdə 70-ci illərin sonunda yaranan “perinatal” (yəni doğuşaqədərki.) tərbiyə metodunun əsasını qoyan musiqiçi və həkim M.Lazarev pedaqogikada musiqinin əvəzsiz rolunu araşdıraraq tədqiqatlara yol açmışdır. Qeyd etmək lazımdır ki, musiqinin perinatal tərbiyədə tətbiqi

M.Lazarevin adı ilə bağlı olsa da, hələ iki min il bundan əvvəl Çində və Yaponiyada musiqinin uşağın doğuşaqədərki və doğuşdan sonrakı tərbiyəsində təsirinə təcrübədən keçirilməsi elmə məlumdur. Qədim çinlilər və yaponlar hamilə qadınları xüsusi mühitdə müşahidə edərək musiqi ilə məşğul olan və müntəzəm musiqi dinləyən gələcək anaları, daha sonra isə dünyaya göz açan körpələri diqqət mərkəzində saxlamışlar. Bu təcrübə sonralar bir qədər də inkişaf etdirilmiş, elmin müasir tələbləri səviyyəsində yenidən həyata tətbiq edilmişdir.

Beth İsrail Tibb Mərkəzində erkən doğulan körpələr üzərində aparılan araşdırmalara görə, müxtəlif laylalara qulaq asmaq onların ürək döyüntülərini tənzimləyir, nəfəs alıb-vermələrini nizamlayır. Bu musiqiləri dinləyən körpələrin yuxu rasionu da daha nizamlı olur. Məhz bu səbəbdən ana bətnindəki uşağa klassik musiqi dinlədin. Dünya təcrübəsinə görə Motsartın musiqiləri uşaqlar üçün əvəzsiz müalicədir. Xüsusilə, yeni doğulmuş körpələrə və azyaşlı uşaqlara musiqinin verdiyi rahatlıq barədə dünyada çox danışılır. Eləcə də, dərslərində ləngimə və problem olan uşaqlar üçün adaptasiya olmaq üçün Motsartın musiqiləri əvəzsizdir.

Araşdırmalara görə musiqi ilə maraqlanan şagirdlər dərslərində daha müvəffəqiyyətlidir, onların dərslər qavraması daha asanlaşır. Hiperaktiv uşaqların sakitləşdirilməsində və tərbiyəsində musiqinin təsiri barədə son illər dünyada geniş araşdırmalar aparılır. Səs, xüsusi riyazi tənzimləməyə sahibdir. Xoş melodiylar dinləyən insanın beyindəki alfa dalğaları hərəkətə gəlir, bunun nəticəsində o, sakitləşir, bədən və ruh dincəlir, qavrama funksiyası daha güclü işləyir. Xüsusilə, klassik musiqi və xalq mahnıları ruhumuz qədər beynimiz üzərində də rahatladıcı, sakitləşdirici təsirə malikdir. Ana bətnindəki körpəyə klassik musiqi dinlədikdə körpə sakitləşir, inkişafı sürətlənir. Kompüterlər vasitəsi ilə monitorlara qoşulan ana və bətnindəki körpəsi üzərində belə bir təcrübə Britaniyada aparılıb. Klassik musiqi dinlədilən 8 aylıq körpə anasının bətnində rahat bir formada dayanaraq musiqini dinləyir, əl və ayaq hərəkətlərindən onun nə qədər razı olduğu hiss edilir. Ancaq körpəyə rok və ya müasir musiqi növlərindən hər hansı dinlədikdə, ana bətnində narahat olur və anasının qarını daha çox təpikləməyə başlayır.

Bir neçə il əvvəl Yaponiyada maraqlı eksperiment keçirilib. 120 nəfər südümər uşağın anasını 2 dəstəyə bölüblər.

1-ci qrupa Qərb klassik musiqisini,

2-yə isə caz, rok və pop musiqisi dinlədilib.

Müəyyən edilib ki, klassik musiqini dinləyən anaların südü 80-100 faiz artıb. Caz, rok və pop musiqi dinləyən anaların südü isə 20-50 faiz azalıb.

Müasir dövrdə adətən uşaq doğulandan etibarən valideynlər uşaqları sakitləşdirmək və rahatlatmaq üçün musiqidən geniş istifadə edirlər. Valideynlər həm də bu yolla öz sevgilərini göstərirlər və uşaqlarla ünsiyyət qururlar. Təbii ki, istifadə olunan musiqi uşaqların sosial bacarıqlarının inkişafında mühüm rol oynayır və bu onların bütün yaş dövrlərində üstünlük əldə etməsi ilə nəticələnir. Məsələn, musiqi ilə erkən yaşlarda tanış olanlar, həm analitik, həm də riyazi təfəkkür bacarıqlarına sahib olurlar və musiqi dinləmə qabiliyyətinin yaşlılarına nisbətən daha çox inkişaf etdiyi müşahidə edilmişdir. Musiqi körpələrdə sinirlərin inkişafı, qavrama bacarığının daha yaxşı inkişaf etməsinə səbəb olur. Aparılan bir çox araşdırmalar sübut edir ki, uşaqlıq dövründə musiqi dinləmək beynin inkişafını sürətləndirir (xüsusilə də dil və öyrənmə bacarıqları ilə əlaqədar hissələr nəzərdə tutulur). Və həmçinin hər hansı musiqi alətində ifa etməyi öyrənmək uşaqların riyazi bacarıqlarının inkişafı ilə nəticələnir.

Dünya təcrübəsi nə deyir? "Harvard" və "Oxford" Universitetlərinin birlikdə apardığı bir araşdırma nəticəsində məlum oldu ki, musiqi ilə maraqlanan və musiqi bacarığı olan şagirdlər həyatlarında daha çox uğur qazanırlar. "McGill" Universitetində aparılan başqa bir araşdırmaya görə isə, piano təhsili olan insanlarda özünə güvən hissini inkişaf etdirir. Üç il boyunca piano təhsili alan uşaqların heç piano dərsləri olmayanlara nisbətən özünə inamlarının yüksək olduğu bu araşdırma nəticəsində məlum olub. 1993-cü ildə Kaliforniyada 12-13 yaşlı uşaqlar üzərində bir araşdırma aparılıb. Bu uşaqlara piano dərsləri verilib, səs elmi öyrədilib. Nəticə gözləniləndən də maraqlı olub. Nəticədə uşaqların bilik və bacarığının 46% artması müşahidə edilib. Bir qrup alim müəyyən edib ki, fleytanın və klarnetin səsləri qan dövranının yaxşılaşmasına imkan yaradır, yavaş və sakit melodiyları səsləndirən simli alətlər isə, təzyiqli aşağı salır.

Onuda qeyd etmək lazımdır ki, hər hansı bir musiqi alətində ifa etmək dəqiq hərəkətləri və əllərin əlaqələndirilmiş işini tələb edir. Buna görə də uşağın motor bacarıqlarını inkişaf etdirməyə kömək edə bilər. Musiqi alətində ifa etmək həm də fəza funksiyalarının inkişafına kömək edə bilər. Əksər musiqi alətləri fəza koordinatlarını (məsələn, fleyta "yaxın-uzaq" və ya "yuxarı-aşağı", fortepiano-"sağ-sol") təyin etməyə imkan verir.

Bütün bunlarla yanaşı, eyni zamanda erkən uşaqlığın inkişafında da musiqi xüsusi əhəmiyyətə və təsirə malikdir. Əksər məktəbəqədər uşaqlar musiqi dinləməyi və ya oxumağı sevir. Araşdırmalar göstərir ki, zəngin bir musiqi mühiti yaradan valideynlər uşaqlarını əyləndirməklə yanaşı, onlara vacib olan həm ümumi, həm də musiqi vərdişlərini inkişaf etdirməyə kömək edirlər. Əgər biz sağlam cəmiyyət istəyiriksə, o zaman gəlin körpələrimizi sağlam təfəkkürdə və hər bir nöqtəyi-nəzərdən zövqlü yetişdirək. Musiqi evdə də ailə mədəniyyətinin və gündəlik həyatın ən təbii hissəsi sayıla bilər. Çünki sağlam cəmiyyətin formalaşması elə bizim evimizdən, ailəmizdən başlayır.

ƏDƏBİYYAT

1. Musiqi cəmiyyət məbədi. Bakı, Ayna mətbuat evi, 2004.
2. Керим Керимов. Как слушать и понимать музыку.
3. Gülnaz Abdullazadə. Qədim və Orta əsrlərin musiqi mədəniyyəti
4. <https://narinc.az/2021/01/21/musiqinin-usaq-psixologiyasina-faydasi>

**Naxçıvan Dövlət Universiteti
E-mail: elviraliyeva71@gmail.com*

ELVIRA RZAYEVA

THE BENEFITS OF MUSIC TO BABIES

The presented article emphasizes the special role of music in the lives of babies. It is noted that lullabies are one of the main means, perhaps the first, that form a love of music in us from childhood. Lullabies play an indispensable role in the development of babies' musical sense. Music, when it reaches the ears of babies through the sound of their mother's lullaby, forms their musical sense, musical memory, and the habit of perceiving it. That is why lullabies should be an integral part of our lives with our babies.

They don't call music the food of the soul for nothing. The most important means of expression that has a positive effect on human spirituality is music. There is no nation in the world that does not have its own musical culture. Music is a universal language that unites nations and ensures their mutual understanding. Music is even used in medicine. It is believed that music has a positive effect on the human body, especially the nervous system. Therefore, some types of music are used in the treatment of some diseases.

Keywords: *music, classical, child, mother, baby, lullaby*

ЭЛЬВИРА РЗАЕВА

ПРЕИМУЩЕСТВА МУЗЫКИ ДЛЯ ДЕТЕЙ

В представленной статье подчеркивается особая роль музыки в жизни младенцев. Отмечено, что колыбельные песни являются одним из главных средств, возможно, первым, формирующим у нас с детства любовь к музыке. Колыбельные играют незаменимую роль в развитии музыкального восприятия младенцев. Музыка, достигающая ушей младенцев через звуки колыбельной матери, формирует у них музыкальное чувство, музыкальную память и

привычку ее воспринимать. Вот почему колыбельные должны стать неотъемлемой частью нашей жизни с нашими малышами.

Музыку не зря называют пищей души. Музыка является важнейшим средством выражения, оказывающим положительное влияние на духовность человека. В мире нет ни одной нации, которая не имела бы своей уникальной музыкальной культуры. Музыка — универсальный язык, объединяющий народы и обеспечивающий их взаимопонимание. Музыка используется даже в медицине. Считается, что музыка оказывает положительное влияние на организм человека, особенно на нервную систему. Поэтому некоторые виды музыки используются при лечении определенных заболеваний.

Ключевые слова: *музыка, классика, ребенок, мать, младенец, колыбельная*

Sənətşünaslıq elmləri doktoru İnarə Məhərrəmovə tərəfindən təqdim edilmişdir.

İlk daxilolma tarixi: 11.07.2025
Son daxilolma tarixi:08.08.2025